

TERITORIJALNA PRIMJENA MEĐUNARODNOG SUSTAVA ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU ZBOG ONEČIŠĆENJA ULJEM IZ 1992. GODINE U DRŽAVAMA KOJE NISU PROGLASILE GOSPODARSKI POJAS

Dr.sc. Dorotea Ćorić, asistent
Jadranski zavod HAZU

UDK 347.51
341.225.5
Izvorni znanstveni članak
Primljeno:10.10.2000.

U radu se izlaže problem teritorijalne primjene Međunarodne konvencije o građanskoj odgovornosti za štetu zbog onečišćenja uljem iz 1992. (Konvencija o odgovornosti iz 1992.) i Međunarodne konvencije o osnivanju Međunarodnog fonda za naknadu štete zbog onečišćenja uljem iz 1992. godine (Konvencija o fondu iz 1992.) u državama ugovarateljicama koje nisu proglasile gospodarski pojas.

Navedeni međunarodni sustav odgovornosti za štetu zbog onečišćenja uljem iz 1992. uz obalu i teritorijalno more država članica proširuje svoju primjenu i na štetu nastalu u njihovom gospodarskom pojasu.

Kako većina mediteranskih država (među kojima i Republika Hrvatska) nije iskoristila svoje pravo na proglašenje gospodarskog pojasa, u odnosnim državama konvencijski sustav primjenjuje se na njihovom teritoriju, uključujući i teritorijalno more. Za štetu nastalu izvan granica teritorijalnog mora ne postoji nikakav sustav obeštećenja.

Svojesni ozbiljnosti situacije predstavnici država ugovarateljica koje nisu proglasile gospodarski pojas, u okviru Međunarodne pomorske organizacije, pokušavaju naći način kako da osiguraju primjenu navedenih instrumenata i izvan granica teritorijalnog mora.

Posebice se iznosi Talijanski Prijedlog Deklaracije Mediteranskih država za primjenu konvencijskog sustava izvan područje teritorijalnog mora, te mjere koje bi trebala poduzeti Republika Hrvatska u cilju postizanja odgovarajuće pravne regulative koja će pridonijeti očuvanju i zaštiti Jadranskog mora.

I. UVODNE NAPOMENE

Poseban, međunarodni sustav građanske odgovornosti za onečišćenje mora uljem reguliran je odredbama Međunarodne konvencije o građanskoj odgovornosti za štetu zbog onečišćenja mora uljem iz 1969. (*Konvencija o odgovornosti iz 1969.*) i Međunarodne konvencije o osnivanju međunarodnog fonda za naknadu štete zbog onečišćenja uljem iz 1971. (*Konvencija o fondu iz 1971.*).¹

Konvencija o odgovornosti iz 1969. predviđa objektivnu odgovornost brodovlasnika, koja je ograničena na 2.000 Poincaré franaka (133 SDR) po toni i događaju, s time da ne može prijeći ukupni iznos od 210 milijuna franaka (14 milijuna SDR). Uvodi se obvezno osiguranje odgovornosti vlasnika tankera do naznačene granice i mogućnost izravne tužbe prema osiguratelju.

Uz primarnu odgovornost brodovlasnika, predviđa se dopunska financijska odgovornost vlasnika tereta.

Konvencijom o fondu iz 1971. osniva se posebna organizacija pod nazivom Međunarodni fond za naknadu štete zbog onečišćenja uljem (Fond).

Zadatak je Fonda da nadoknadi štetu, odnosno da nadopuni naknadu štete žrtvama onečišćenja kada prema Konvenciji o odgovornosti iz 1969. ne mogu postići potpunu naknadu.

Potrebna financijska sredstva Fond prikuplja iz doprinosa koji glede pojedine države ugovarateljice uplaćuje svaka osoba koja u tijeku kalendarske godine zaprimi više od 150.000 tona ulja koje podliježe doprinosu (sirova nafta i loživo ulje), a dopremljena je morskim putem do luke ili prihvatnih uređaja na teritoriju države ugovarateljice. Ukupna svota naknade štete koju Fond iz 1971. isplaćuje jest 900 milijuna franaka po događaju (60 milijuna SDR).

Nakon nekoliko godina primjene, navedeni sustav pokazao je kako krupni brodarski i naftni kapital mogu efikasno djelovati. Nedvojbeno, možemo

¹ Međunarodna konvencija o građanskoj odgovornosti za štetu zbog onečišćenja mora uljem iz 1969. godine usvojena je na Diplomatskoj konferenciji u Bruxellesu 29.XI.1969., a stupila je na snagu 19.VII.1975.

Međunarodna konvencija o osnivanju Međunarodnog fonda za naknadu štete zbog onečišćenja mora uljem iz 1971. godine usvojena je na Diplomatskoj konferenciji u Bruxellesu 18.XII.1971., a stupila je na snagu 16. listopada 1978.

Tekstove Konvencija na engleskom jeziku vidi u: *The Ratification of Maritime Conventions*, Lloyd's of London Press Ltd., Svezak III, poglavlje II.7.30 i II.7.90.

Za prijevod na hrvatski jezik vidi GRABOVAC, I., *Konvencije pomorskog imovinskog prava s komentarom*, Književni krug SPLIT, Pravni fakultet Split 1986, str. 108. i str. 122.

ih smatrati najuspješnijim konvencijama na području građanskog prava koje su sklopljene pod okriljem Međunarodne pomorske organizacije (IMO).

Sa svrhom da se otklone nedostaci uočeni tijekom primjene, međunarodni režim odgovornosti doživio je nekoliko izmjena.

Protokolima iz 1976. o izmjeni Konvencije o odgovornosti iz 1969. i Konvencije o fondu iz 1971. umjesto zlatnog franka uvodi obračunsku jedinicu "Posebno pravo vučenja" (Special Drawing Rights- SDR).²

Nadalje, 1984. godine usvojeni su novi protokoli o izmjeni Konvencije o odgovornosti iz 1969. i Konvencije o fondu iz 1971.

Protokoli iz 1984. donose niz sadržajnih novina u odnosu na tekst Konvencije o odgovornosti iz 1969. i Konvencije o fondu iz 1971.³ Međutim, uvjeti za stupanje na snagu navedenih protokola nisu se ispunili tijekom narednih godina, pa Protokoli iz 1984. nisu stupili na snagu.

Na Diplomatskoj konferenciji održanoj u Londonu u studenome 1992. godine prihvaćeni su novi Protokoli iz 1992. o izmjeni Konvencije o odgovornosti iz 1969. i Konvencije o fondu iz 1971., koji u cijelosti prihvaćaju tekst Protokola iz 1984., osim uvjeta za stupanje na snagu.⁴

Protokoli iz 1992. godine stupili su na snagu 30.V.1996. godine.

Prema članku 11. Protokola iz 1992. godine o izmjeni Konvencije o odgovornosti iz 1969. među strankama Protokola, Konvencija o odgovornosti iz 1969. i navedeni Protokoli tumačit će se zajedno kao jedinstveni instrument-
*Konvencija o odgovornosti iz 1992.*⁵

² **Protokol iz 1976. o izmjeni Konvencije o odgovornosti iz 1969.** usvojen je 19.XI.1976., a stupio je na snagu 8.IV.1981. godine.

Protokol iz 1976. o izmjeni Konvencije o fondu iz 1971. usvojen je 19.XI.1976., a stupio je na snagu 22.XI.1994.

Tekst Protokola na engleskom jeziku vidi u: *The Ratification of Maritime Conventions*, op.cit.bilj.br. 1, svezak br.III. poglavlje II.7.40 i II.7.100.

Prijevod na hrvatski jezik, GRABOVAC, I., op.cit.bilj.br.1. str. 175. i str.179.

³ **Protokol iz 1984. o izmjeni Konvencije o odgovornosti iz 1969. i Protokol iz 1984. o izmjeni Konvencije o fondu iz 1971.** usvojeni su 25.V.1984. godine. Nisu stupili na snagu.

Tekstovi Protokola iz 1984. na engleskom jeziku vidi u: *The Ratification of Maritime Conventions*, op.cit.bilj.br.1. svezak III. poglavlje II.7.50 i poglavlje II.7.110.

Prijevod na hrvatski jezik u: GRABOVAC, I., op.cit.bilj.br. 1. str.215. i str.230.

⁴ **Protokol iz 1992. o izmjeni Konvencije o odgovornosti iz 1969. i Protokol iz 1992. o izmjeni Konvencije o fondu iz 1971.** usvojeni su 27.XI.1992. godine, a stupili su na snagu 30.V.1996. godine.

Tekst Protokola na engleskom jeziku i prijevod na hrvatski jezik vidi u: *Narodne novine-Međunarodni ugovori*, br.2/1997.

⁵ Jedinstveni tekst Konvencije o odgovornosti iz 1992. i Konvencije o fondu iz 1992. na engleskom jeziku i stručni prijevod na hrvatski jezik vidi u: *GLASNIK* u izdanju Ministarstva pomorstva, prometa i veza i Jadranskog zavoda- HAZU, br.2/1999. godine.

Isto tako, prema članku 27. Protokola iz 1992. godine o izmjeni Konvencije o fondu iz 1971. među strankama Protokola Konvencija iz 1971. i Protokol iz 1992. tumačit će se zajedno kao jedinstveni instrument-*Konvencija o fondu iz 1992.*

Tako su stupanjem na snagu Protokola iz 1992. godine o izmjeni Konvencije o odgovornosti iz 1969. i Konvencije o fondu iz 1971. istovremeno na snazi dva sustava odgovornosti i naknade štete zbog onečišćenja mora uljem. Stari sustav reguliran odredbama Konvencije o odgovornosti iz 1969. i Konvencije o fondu iz 1971., te novi sustav reguliran Konvencijom o odgovornosti iz 1992. i Konvencijom o fondu iz 1992.

Kako bi se izbjegli problemi vezani za primjenu dva sustava odgovornosti i plaćanja doprinosa u dva fonda većina država koja je pristupila novom sustavu otkazala je stari sustav.

Prema posljednjim podacima, do kraja 2000. godine, novi sustav odgovornosti brojit će oko 50 država.⁶

S obzirom da konvencijski sustav isključivo usmjerava odgovornost na brodovlasnika, zahtjevi oštećenih osoba prema trećim osobama na temelju općeg režima odgovornosti dozvoljeni su samo u izuzetnim slučajevima. Tako će na područjima država ugovarateljica konvencijski sustav predstavljati osnovni mehanizam naknade.

To nedvojbeno upućuje na važnost primjene odredbi međunarodnog sustava.

Novi sustav donosi niz sadržajnih novina u odnosu na sustav odgovornosti reguliran Konvencijom o odgovornosti iz 1969. i Konvencijom o fondu iz 1971.⁷

U ovom radu zadržat ćemo se samo na jednoj od značajnijih promjena - teritorijalnom proširenju primjene konvencijskog sustava.

II. PRIMJENA NOVOG SUSTAVA ODGOVORNOSTI

Kada govorimo o primjeni posebnog međunarodnog sustava odgovornosti za onečišćenje mora uljem podrazumjevamo njegovu materijalnu i teritorijalnu primjenu.

Materijalna primjena određuje se ovisno kvalifikaciji broda, vrsti ulja, pojmu nezgode. Nadalje, primjena Konvencije ograničava se definicijom štete zbog onečišćenja.⁸

⁶ Vidi Godišnji Izvještaj Međunarodnog Fonda za 1999. godinu (*IOPC Annual Report*) str.14.

⁷ O izmjenama novog sustava odgovornosti vidi FILIPOVIĆ, V., Hrvatska bi trebala ratificirati nove Protokole iz 1992. o naknadi štete uzrokovane onečišćenjem, *Uporedno pomorsko pravo*, (UPP), br.137-140, Zagreb 1993, str.33.

⁸ Članak 1. Konvencije o odgovornosti iz 1992. i članak 1. stavak (2) Konvencije o fondu iz 1992.

Kao kriterij za teritorijalnu primjenu Konvencije uzima se mjesta nastanka štete. Pri tome je bez značaja činjenica gdje je do nezgode, odnosno izbacivanja ulja došlo. Isto tako, državna pripadnost broda, državljanstvo, bora-vište ili prebivalište tuženog nije relevantno.

Prema starom sustavu odgovornosti, teritorijalno ograničenje sadržano je u članku II. Konvencije o odgovornosti iz 1969. koji navodi da se Konvencija isključivo primjenjuje na štetu zbog onečišćenja koja je prouzročena na teritoriju, uključujući i teritorijalno more država članica.

Novi sustav iz 1992. godine proširuje teritorijalnu primjenu Konvencije na gospodarski pojas.⁹

Gospodarski pojas predstavlja široki morski pojas izvan teritorijalnog mora, ali uz njegovu vanjsku granicu, koji je podvrgnut posebnom pravnom statusu i režimu. On ne smije prelaziti preko 200 morskih milja od polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora.¹⁰

Proširenje teritorijalne primjene konvencijskog sustava na gospodarski pojas nije bio rezultat stvarne potrebe, već utjecaj razvoja općeg običajnog prava mora, te usvajanja nove Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982. godine (Konvencija o pravu mora).¹¹

Države koje su, u tijeku rada na izmjeni starog sustava odgovornosti, favorizirale proširenje teritorijalne primjene novog sustava na gospodarski pojas¹² pozivale su se na nove tendencije u razvoju prava mora. Naglašavale su da se odredbe Konvencije o pravu mora općenito, a posebice one koje reguliraju suverena prava i jurisdikciju država u njenom gospodarskom pojasu glede zaštite morskog okoliša, ne mogu zanemariti. Interesi obalnih država glede bilo koje aktivnosti u gospodarskom pojasu moraju biti zaštićeni.¹³

⁹ Članak II.stavak (a) točka (ii) Konvencije o odgovornosti iz 1992. i članak III.stavak (a) točka (ii) Konvencije o fondu iz 1992.

¹⁰ Opširnije o gospodarskom pojasu vidi DEGAN, V.Đ., *Međunarodno pravo mora*, Informator, Zagreb 1989, str.104.

¹¹ Vidi Dio V. **Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora**, (*Narodne novine - Međunarodni ugovori*, br.9/2000 od 20. lipnja 2000.).

¹² Države koje su podržavale proširivanje teritorijalne primjene Konvencije na gospodarski pojas u pravilu su bile države s velikom obalom kao npr. Sjedinjene Američke Države, Kina, Venezuela, Chile, Peru, Kanada, Novi Zeland, Indija, Malezija, Francuska. O.R. 1984, Vol.2, LEG/CONF.6/C.2/SR.5, str.364.-368.

¹³ Prema izlaganju delegacije Francuske:

" It was impossible to ignore the Law of the Sea Convention, which provided for States to exercise their jurisdiction in the exclusive economic zone in order to preserve the marine environment. That concept was applied by a number of States even though the law of the Sea Convention had not yet entered into force, and it had entered into international customary law. The interests of States in all kinds of activities in this exclusive economic zone must be protected. It would be a step backwards not to take into account the development of the international law."

O.R. 1984, Vol.2. LEG/CONF.6/C.2/SR.5, str.367.

Druge delegacije, poglavito predstavnici država ugovornica Konvencije iz 1969. ili i Konvencije o fondu iz 1971. bile su protiv navedenog teritorijalnog proširenja primjene konvencija.¹⁴ One su smatrale da je područje primjene Konvencije iz 1969. i Konvencije iz 1971. sasvim zadovoljavajuće.

U prilog tome navodili su da se većina slučajeva onečišćenja događa u lukama, prilazima luka, odnosno u obalnom pojasu država.¹⁵

Prostiranje djelovanja konvencijskog sustava na gospodarski pojas ne donosi prednosti mogućim žrtvama onečišćenja. Zahtjevi za naknadu štete zbog onečišćenja na području izvan granica teritorijalnog mora utjecat će na iznose naknada za onečišćenja prouzročena na teritoriju ili teritorijalnom moru države ugovornice.

Nakon niza rasprava, prijedlog da se područje primjene novog sustava odgovornosti proširi i na gospodarski pojas, ipak je usvojen.

Članak 2.stavak (a) točka (ii) Konvencije o odgovornosti iz 1992. i članak 3. stavak (a) točka (ii) Konvencije o fondu iz 1992. glase:

Ova se konvencija primjenjuje isključivo:

a) na štetu zbog onečišćenja prouzročenu:

i) na teritoriju države ugovornice, uključujući njezino teritorijalno more, i

ii) u gospodarskom pojasu **države ugovornice uspostavljenom u skladu s međunarodnim pravom**, ili, ako država ugovornica nije uspostavila takav pojas, u *prostoru koji se nalazi izvan njezinog teritorijalnog mora i uz njega, a koje je ta država odredila u skladu s međunarodnim pravom, ali ne šire od 200 morskih milja od polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora*.

Tekst točke (ii) navedenih članaka, posebice upotreba izraza *...u skladu s međunarodnim pravom*, dovela je do različitih tumačenja u svezi teritorijalne primjene novog sustava.

Naime, proizlazi da se navedeno teritorijalno proširenje konvencijskog sustava izvan granica teritorijalnog mora odnosi na države ugovarateljice koje su formalno proglasile gospodarski pojas ili neku sličnu zonu (recimo ribolovnu zonu) pod svojom nacionalnom jurisdikcijom.¹⁶

Pravo na gospodarski pojas (ili ribolovnu zonu) ne nastaje *ipso facto* već ga treba izričito proglasiti.¹⁷

¹⁴ Tako npr. Italija, Ujedinjeno kraljevstvo, Belgija, Švedska, Singapur, i dr. Cf. O.R. 1984, Vol.2, LEG/CONF.6/C.2/SR.5.

¹⁵ Prema izlaganju promatrača Međunarodnog saveza tankerskih brodara za ekološku zaštitu i Međunarodnog udruženja luka i pristaništa. O.R. 1984, Vol.2, LEG/CONF.6/C.2/SR.5, str.369. O.R. 1984, Vol.2, LEG/CONF.6/C.2/SR.6. str.376.

¹⁶ Neke države ugovarateljice novog sustava proglasile su tzv. ribolovne zone. Tako npr. Kanada, Australija, Japan.

¹⁷ Degan, *op.cit.* bilj.br. str. 105.

U prilog navedenom tumačenju govori i posebna Rezolucija Fonda, a kojom se poziva sve države koje su proglasile gospodarski pojas (ili neku sličnu zonu) da prilikom podnošenja instrumenta o pristupanju Konvenciji o Fondu iz 1992. Tajništvu Fonda dostave podatke o proglašenju.¹⁸

Države koje to učine nakon polaganja instrumenta o pristupanju Konvenciji o fondu iz 1992., odmah po proglašenju.¹⁹

Prema takvom tumačenju navedenih članaka, za države ugovarateljice Konvencije o odgovornosti iz 1992. i Konvencije o fondu iz 1992. koje nisu iskoristile svoje pravo na proglašenje gospodarskog pojasa, (većina mediteranskih država) konvencijski sustav primjenjuje se na području teritorija i teritorijalnog mora odnosne države.

To znači da u slučaju onečišćenja koje nastane izvan granica njihovog teritorijalnog mora ne postoji nikakav mehanizam naknade.

Izuzetak predstavljaju troškovi zaštitnih mjera. Naime, prema članku II. točki (b) Konvencije o odgovornosti iz 1992. i članku III. točki (b) Konvencije o fondu iz 1992. troškovi zaštitnih mjera nadoknađuju se bez obzira gdje su zaštitne mjere poduzete.

Tako je većina mediteranskih država koja je pristupila novom sustavu odgovornosti, ostala uskraćena za proširenje primjene konvencijskog sustava na gospodarski pojas.

Svjesni opasnosti koju nosi rizik onečišćenja, posebice u okruženim ili poluokruženim morima kao što je Sredozemno i Jadransko more, predstavnici mediteranskih država pokušavaju naći način kako da osiguraju primjenu konvencijskog sustava i izvan granica teritorijalnog mora. U tu svrhu održali su nekoliko neformalnih radnih sastanaka.²⁰

Kao prilog svojim nastojanjima navode činjenicu da su ograničavanjem primjene konvencijskog sustava dovedene u neravnopravan položaj, te da je narušen princip uzajamnosti na kojem počiva rad i djelovanje Fonda. Naime, sve one kao potpisnice Konvencije o fondu iz 1992. plaćaju visoke doprinose u Fond. Na taj način sudjeluju u snošenju šteta zbog onečišćenja na području drugih država ugovarateljica (koje uključuje i gospodarski pojas). S druge strane, ukoliko dođe do štete na području izvan granica njihovog teritorijalnog mora naknada od strane Fonda bit će im uskraćena.

¹⁸ Rezolucija Skupštine Fonda 92/A.3/17 od 8.X.1998.

¹⁹ Na temelju navedene Rezolucije Fonda sve države koje su dostavile podatke o gospodarskom pojasu su države koje su formalno proglasile gospodarski pojas ili ribolovnu zonu. Vidi IMO Doc. 92 FUND/A.3/17.

²⁰ Radnim sastancima sudjelovali su predstavnici sljedećih mediteranskih država: Italije, Francuske, Španjolske, Hrvatske, Cipra, Turske, Grčke, Republike Hrvatske.

III. MOGUĆE RJEŠENJE PROBLEMA

Problem teritorijalne primjene navedenih instrumenata, prema mišljenju većine mediteranskih država, nastao je zbog neprecizne formulacije članka II. Konvencije o odgovornosti iz 1992. i članka III. Konvencije o fondu iz 1992.

U svezi s tim istaknut je prijedlog o sazivanju diplomatske konferencije na kojoj bi se raspravljalo o izmjeni navedenih članaka.

Međutim, prijedlog o sazivanju nove diplomatske konferencije za izmjenu sustava iz 1992. nije dobio podršku ostalih država ugovarateljica novog sustava, kao ni Fonda.²¹

Kao sljedeće rješenje problema istaknut je prijedlog predstavnika Republike Italije o potpisivanju Zajedničke deklaracije mediteranskih država za primjenu novog sustava odgovornosti izvan područja teritorijalnog mora (Deklaracija).²²

Deklaracija se potpisuje isključivo za potrebe tumačenja odredbi članka 2. stavka (a) točke (ii) Konvencije o odgovornosti iz 1992. i članka III. stavka (a) točke (ii) Konvencije o fondu iz 1992.

Prema prijedlogu teksta Deklaracije svaka mediteranska država koja je ujedino i država ugovarateljica Konvencije o odgovornosti iz 1992. i Konvencije o fondu iz 1992. ima pravo zahtijevati naknadu štete zbog onečišćenja kako je definirana u Konvenciji o odgovornosti iz 1992. kada ona nastane na području od 200 nautičkih milja od polaznih crta za računanje širine teritorijalnog mora.

²¹ Izvještaj sa sastanka radne grupe, London 15. veljače 2000.

²² Tekst Deklaracije na engleskom jeziku glasi:

Given the peculiar geographical configuration of the Mediterranean area, namely the vicinity of several coastal States bordering the Mediterranean sea, any such State, which is Contracting State of the 1992 CLC and of the 1992 Fund Convention, is entitled to claim pollution damage as defined in the Conventions, including loss of profit, reasonable measures of reinstatement actually undertaken or to be undertaken and the costs of preventive measures and further loss or damage caused by preventive measures. Any claim for compensation may be made in respect of any pollution damage occurred within the limit of 200 nautical miles from the baselines from which the breadth of the territorial sea is measured.

Within the above-mentioned area, the Mediterranean State responsible for the coordination of operational activities to be undertaken shall be identified following the principles laid down in the bilateral or multilateral agreements reached in compliance with the 1979 Hamburg Convention on Search and Rescue (SAR). This identification will not prejudice the right of any coastal State of Mediterranean sea, which is also a Contracting State of the 1992 CLC and 1992 Fund Convention, or its nationals, to present claims irrespective of the place of the incident or the SAR area concerned.

Nothing in this Declaration made for the purpose of the application of the art.(3) (a) (ii) of the 1992 CLC and of art.4 (a) (ii) of the 1992 Fund Convention, shall prejudice the present of future disputes and legal views of any Party to this Declaration, concerning the law of the sea and the nature and extent of coastal and flag State jurisdiction.

Dakle, konvencijski sustav primjenjuje se na navedenom području, bez obzira da li odnosna država taj pojas formalno proglasila ili nije.

Kako se zbog geografskih uvjeta Sredozemnog i Jadranskog mora navedene zone preklapaju, kao kriterij za razgraničenje Deklaracija predlaže kriterije utvrđene u sporazumima potpisanim na temelju Međunarodne konvencije o traganju i spašavanju iz 1969. godine (SAR Konvencija).

U slučaju neprihvatanja navedenih kriterija za razgraničenje, predlaže se tekst bez određivanja crte razgraničenja.

Deklaracija navodi da se njezinim potpisivanjem ne utječe na odluke u nekom sadašnjem ili budućem sporu između država potpisnica u svezi utvrđivanja granica na moru.

Prema prvim reakcijama, pridruživanje Deklaraciji je neprihvatljivo za većinu mediteranskih država.

Nesuglasice postoje oko crte razgraničenja.

Prema mišljenju većine nužno je da Deklaracija sadrži crtu razgraničenja. Međutim, vezivanje crte razgraničenja za SAR Konvenciju nije prihvatljivo.

Prijedlog da se kao kriterij za razgraničenje primijeni crta razgraničenja epikontinentalnih pojasa prihvatljiv je za one države koje imaju sporazum o razgraničenju.²³

Spomenute kritike pokazuju da se radi o politički osjetljivom pitanju, te da će tekst Deklaracije teško postići oblik i sadržaj prihvatljiv za sve zainteresirane države.

U međuvremenu, pojedine države kao npr. Španjolska i Francuska, prilikom pristupanja novom sustavu, podnijele su usmene note o primjeni konvencijskog sustava izvan granica njihova teritorijalnog mora.²⁴

IV. POLOŽAJ REPUBLIKE HRVATSKE

Republika Hrvatska pristupila je novom sustavu odgovornosti.

Konvencija o odgovornosti iz 1992. i Konvencija o fondu iz 1992. za Republiku Hrvatsku stupile su na snagu 12. siječnja 1999.²⁵

Sa svrhom izbjegavanja primjene dva sustava odgovornosti i plaćanja doprinosa u dva Fonda, Vlada Republike Hrvatske donijela je Odluku o otkazu Konvencije o odgovornosti iz 1969. i Konvencije o fondu iz 1971.²⁶

²³ Izvještaj s radnog sastanka predstavnika mediteranskih država, London, 5. srpanj 2000.

²⁴ *ibidem*.

²⁵ Zakon o potvrđivanju Protokola iz 1992. o izmjeni Konvencije o odgovornosti iz 1969. i Protokola iz 1992. o izmjeni Konvencije o fondu iz 1971., *Narodne novine- Međunarodni ugovori*, br.2/1997.

²⁶ Odluka o otkazu Konvencije o odgovornosti iz 1969. i Konvencije o fondu iz 1971. *Narodne novine- Međunarodni ugovori*, br.6/1998.

Od ostalih država na Jadranu još je Republika Italija pristupila novom sustavu odgovornosti.²⁷

Što se tiče teritorijalne primjene navedenog sustava on dijeli sudbinu svih mediteranskih država koje nisu iskoristile svoje pravo na proglašenje gospodarskog pojasa.

Konvencijski sustav primjenjuje se na štetu zbog onečišćenja prouzročenu na području teritorija i teritorijalnog mora Republike Hrvatske. Izvan granica teritorijalnog mora, osim za troškove zaštitnih mjera, ne postoji nikakav sustav obeštećenja.

U takvoj situaciji, kada Republika Hrvatska nije iskoristila svoje pravo i proglasila gospodarski pojas, potpisivanje Deklaracije suprotno je njezinu interesu.

Naime, kada i bi potpisali Deklaraciju nejasnog sadržaja ne bismo riješili problem prostora u kome se Konvencija o odgovornosti iz 1992. i Konvencija o fondu iz 1992. primjenjuju, već bismo otežali moguće proglašenje gospodarskog pojasa.

Rješavanje problema teritorijalne primjene navedenih instrumenata izvan granica teritorijalnog mora putem pridruživanja Deklaraciji Mediteranskih država došlo bi u obzir jedino ako bi sve druge države iz tog područja prihvatile sadržaj teksta Deklaracije, koji kao područje izvan teritorijalnog mora i uz njega prihvaća područje do crte razgraničenja epikontinentalnog pojasa.

U protivnome, Republika Hrvatska treba čim prije Tajništvu Fonda podnijeti interpretativnu izjavu gore navedenih članaka.

U izjavi treba navesti da za potrebe članaka II. stavak (a) točka (ii) Konvencije o odgovornosti iz 1992. i članka III. stavka (a) točka (ii) Konvencije o fondu iz 1992. područje izvan i uz granice teritorijalnog mora Republike Hrvatske predstavlja područje do crte razgraničenja epikontinentalnih pojaseva utvrđene na temelju sporazuma iz 1969. između Republike Italije i bivše SFRJ. Navedeno razgraničenje važi dok Republika Italija i Republika Hrvatska ne proglase gospodarski pojas i ne postignu sporazum o njegovom razgraničenju u skladu s člankom 74. Konvencije o pravu mora iz 1982.

Unilateralna izjava ne sprječava daljnje sudjelovanje u radnoj skupini i moguće prihvaćanje zajedničke Deklaracije ukoliko postigne za Republiku Hrvatsku prihvatljiv tekst.

²⁷ Za Republiku Italiju novi sustav stupio je na snagu 16.IX.2000.

V. ZAKLJUČAK

Istaknuti problem teritorijalne primjene konvencijskog sustava iz 1992. javio se isključivo iz razloga što Republika Hrvatska, kao ni druge mediteranske države, nije iskoristila svoje pravo i proglasila gospodarski pojas.

Isti problem javit će se i s drugim instrumentima koji reguliraju građanskopravnu odgovornost za onečišćenje (Međunarodna konvencija o odgovornosti za štetu prouzročenu opasnim i štetnim tvarima- HNS Konvencija i Međunarodna konvencija o onečišćenju brodskim gorivom - Bunker Convention),²⁸ jer svi oni proširuju svoju primjenu na gospodarski pojas.

Kako bi se ove i sve buduće teškoće trajno otklonile, a u cilju zaštite i očuvanja Jadranskog mora, Republika Hrvatska treba čim prije proglasiti gospodarski pojas.

²⁸ HNS Konvencija je usvojena 1996. godine, ali još nije stupila na snagu. Konvencija o onečišćenju brodskim gorivom je na dnevnom redu Pravnog odbora IMO, diplomatska konferencija planira se za 2001. godinu. Izvještaj s 81. sjednice Pravnog odbora IMO-a, LEG 81/11, 12.IV.2000., str.15.

Summary

THE GEOGRAPHICAL SCOPE OF THE 92 PROTOCOLS TO THE CLC CONVENTION AND FUND CONVENTION IN THE STATES WHICH HAVE NOT ESTABLISHED AN EXCLUSIVE ECONOMIC ZONE

The geographical scope of the 92 Protocols to the CLC Convention and Fund Convention was extended to the exclusive economic zone.

For states which have not established an exclusive economic zone (the coastal states of the Mediterranean Sea) the enlargement of the geographical scope of application of the Conventions only imposes an additional burden on them without there being any benefit in exchange.

This is breach of the principle of mutuality on which the regime introduced by Fund was based.

Therefore, there is growing concern between the Coastal States of the Mediterranean Sea in relation with the application of the CLC 92 and Fund 92 to an incident which might take place in the Mediterranean Sea beyond the territorial sea.

The author discusses possible options to deal with this legal problem, particularly the Italian proposal to sign a Joint Declaration by all the Coastal States of the Mediterranean Sea.

At the end the author proposes that the Republic of Croatia should, as soon as possible, deposit Unilateral Declaration to the IMO and to the 1992 Fund concerned to interpretate the geographical scope of the 92 Protocols.